AFHANDLING
OM
Nordiska Folkets fordna Sjöwäsende, så wäl til Handel, som Örlog,

UPLÄST FÖR KONGL. VET. ACADEM.

AF

CARL REINHOLD BERCH,
Cancellie-Råd, Ledamot af Kongl. Vitterhets-Academien, af K. Vetensk. Societeten i Upsala, samt af Antiquarian-Society i London,

DÅ HAN DÅR NEDLADE SITT PRÆSIDIUM,
DEN 16. APRIL, 1766.

På Kongl. Vetenskaps Academiens befallning.

Stockholm, tryckt hos Dir. LARS SALVIUS, 1766.

* *
*

Mine Herrar!

Sedan Kongl. Academien lyckeligen valt en ny Ordförande, är min ſkyldighet, at lämna detta ſtälle, och vördſamaſt tacka, ſå väl för den heder jag i deſſa förflutna tre månader åtnjutit, ſom för Edert tålamod, at öfverſe med mina ofullkomligheter, och det ringa ljus jag kunnat gifva vid de hos detta högtanſenliga Sällſkapet framlagde ämnens granſkande.

I lären derföre icke vänta af mig något ſådant Tal, ſom vanligen här plägar höras, grundadt på nya rön och onekeliga ſanningar, och utfördt med behageliga ord.

Hvad ſom gifver mig något mod, är, at jag ſtundom märkt, huru I ej, ſåſom Pålſka Rådet, betingat af Edra antagna Föreſtåndare, at de efter yttersta kraft ſkulle göra nya inkräktningar för Republiken; det är, at i de Lärdas Samfund utvidga Vetenſkapernas gränt ſor. I hafven varit nögde, när några allenaſt vårdat ſig om gamla Handlingarna, ſom beſtyrka ägande-rättigheten, viſa huru en och flere kunſkaper af våra Förfäder blifvit vundne,

huru tid efter annan upbrukade, och föreslå medel til ytterligare förbättringar.

Vi hafve redan hört af våra vårda Medbröder om den Svenska Handelns omskiften, och om Sjöfartens nytta och förmån för Riket.

Tillåten, at jag, i stället för et efter Våltalighetens reglor bundet Tal, fårupläsa några utdrag, som jag gjort utur gamla Skrifter, om våra äldre Landsmåns ofullkomliga Sjöväsende, så väl til Handel som Örlog, i jämförelse emot närvarande tidens. *Det betager fruktan för mötande svårigheter, och upmuntrar at i flera nyttiga konster och lofliga näringar göra framsteg; så at likasom de gamle hafva tjent oss, vi måge lämna goda anledningar för efterkommande.*

Med

Med Sjö-farten hafver gådt, såsom med andra i månnifkliga fammanlefnaden nu allmånt idkade och til en tåmmelig högd upftegna nåringsmedel, at början varit liten och ganfka ofullkomlig.

Et afbetadt och för tiltagande folkmångd trångt land upvåckte omtanka, huru man fkulle komma til andra fidan om floden, eller til någon långre ut i vattnet fig vifande Ö. Förfarenhet hade redan lårt, at trå flöt, och at Sjöfoglarne med deras breda fötter låtteligen fummo: ty vågade ock månnifkorne göra fig flottor och prämar, drefne med årar. At komma defs fortare, fatte man up Löf-rufkor för fegel, innan man igenom nårmare efterfinnande, at båttre famla vådret, fpånde ut hudar, eller fin påls, fom DÆDALUS gjorde fin kappa. Hvadan ock VARRO fåger, at ordet *Velum* kommer af *Vellus*.

På nödvändigt behof följde långtan efter ymnoghet och det som tjente til vållust; at man ock i det afseende sökte främmande strander, til at få ej allenast til eget bruk, utan ock et lönande byte med sina Landsmän. Sådan var roten til en upväxande, och omsider vida spridd Handels-fart.

Derefter kom nöden, at en svagare måste, för den mägtigare grannens våldsamhet, fly undan, så godt han kunde. Olyckan hade likvål något godt med sig: ty så snart man lärdt bygga större Skepp, äro igenom flyktingar månge aflägsne orter uptäckte. Utur Norska Historien vet man med säkerhet, at när HARALD Hårfager lade hela Riket under sig, måste de fördrefne Små-Kongarne befalla sig vind och våg, och finna nya hemvist på andra sidan. Således hafva Orknöarne, Schettland och Island fått invånare. Norske Sjöfarande kommo ända til Norra delen af America, hvilket de kallade Vinland, och folket derinne Skrålingar. *a)*

Länge kan likvål icke hafva drögt, innan afunden yttrade sig öfver annans vålmåga. Ty ehuru åkerbruk och hushållning med jordens gåfvors upsamlande när och fjärran, samt deras förädlande, gjorde et rikt bo; kostade sådant likvål arbete, och passade sig icke för Martialiska sinnen, hvilke i gamla tider hälst plundrade, när de ej rastade. Det beqvämaste fång var

a) Se *Thorm. Torfæus* de Vinlandia; och mera om de gamla Nordiska Sjö-sakerna hos *Mallet* Introd. à l'Hist. du Danemark, p. 155 & suiv. samt Baron *Holbergs* Historia Dan. & Norv. navalis in Script. Soc. Hafn. T. 3. p. 349. & seqq.

var altså åröfring, och at med våld borttaga, hvad andre redeligen förvårfvat: och om lusten icke, för behörigt motstånd, kunde utöfvas i granskapet, sträckte man sig til aflägsna länder, som af sjelfva naturen igenom vatten tycktes vara fredade. Ty kan med stor sannolikhet sägas, at Strandhugg hos Utlåndningen, och Röfveri uti öpen sjö, äro föga yngre än en fredsam Köp-färd.

Vid närmare betraktande af bägge desse Sjö-farter, börje vi med den fredsama, såsom hederligare. Men man måste väl bekänna, at en förnuftig Handel lärer ibland Nordiska folket mycket sent hafva kommit i gång. För Krigs-bussar äro borgerliga slögder och handels-rörelser ingalunda at jämföra med rörelserna på en val-plats. Gamle Grekerne, som trodde sig äga all verldenes klokhet, krigade mycket, förtjente Lager-kransar och Årestoder; när Phœnicierne, och i synnerhet Tyrierne, bygde Köpmans-skepp, seglade til alla bekanta hamnar, och vunno stora rikedomar. De hjeltemodige tillåta främlingar at föra til sig allahanda varor, och afhämta Landets växt, utan någon förädling, som i deras mening skulle borttaga tiden för hög-verk. Af det vi dageligen se för våra ögon, at hvarest åröfrings-lusten är rådande, vanskötes Handel och Sjö-fart, kan slutet om det fordna tilståndet i Norden göras. Til Visby, den beqvämaste Marknads-platsen, kommo så mänge främlingar, at hvar Nation hade sin gata derinne. *b)* En gullspårad Riddare tyckte väl om, at få köpa alt slags utländskt

b) *Olaus Magn.* L. 11. *Strelows* Guthil. Chr. p. 121.

ländſkt kram; men beſinnade icke, at hans Fäderneslaud afmattades. Vi böre likväl tacka Förſynen, ſom, under denna i verldſlig måtto ſkadeliga handel, tillika med främmande Köpmän ſkickade de förſta Chriſtna Lårare i Landet. Dock får man icke betaga våra förfäder et ſkäligt loſ-ord, at någorlunda i tid hafva tänkt på egen Köp-färd. Utan at tala om Vikboernes och Veſtgötharnas varu-byten *c)*; de Norſkas handel på Finland *d)*; dyra ſakers, förmodeligen Siden-varors och annat Aſiatiſkt gods, håmtande ifrån Ryſsland *e)*; hvilket alt kan anſes ſom en handel med grannarne: ſträckte de ſin Sjö-fart til vida aflägſne Länder. Gottländningarne, ännu hedne, ſeglade til all Land, både Hedniſka och Chriſtna *f)*. Isländarne voro tjente med mjöl; gåfvo ull och valmar deremot *g)*. Til England förde Torulf en laſt af fiſk, hudar, grå-varor, &c. *h)*, och fraktade Skeppet på hemreſan med hvete, honing, kläde och vin *i)*. At draga til Irland, och i Diflin (nu Dublin) förhandla ſitt gods, hölts för en god reſa; och var mycket brukelig i K. Olof Tryggvaſons tid *k)*. De gingo Rhenſtrömen upföre ända in i Tyſkland; och togo ſig före at kalla Guld *Rinar-malm l)*.

Sun-

c) *Sturleſons* Heims Kringla T. I. 451. 483.
d) Ibid. 751.
e) *Herrauds* S. p. 11.
f) Se *Hadorph* ad LL. Gotl. p. 50.
g) H.K. I. 633. II 100.
h) Om flera Svenſka producter, ſom *i ſtora hopa* fördes utomlands, ſe Rim-Chr. p. 17.
i) Se *Eiglert Skaldegrims* S.
k) H K. I. 263. cfr. p. 179.
l) Se *Björners* Häfder, p. 130.

Sundet vid Gibraltar (Niorva Sund) var ingen obekant våg; hvarigenom de gingo in i Medelländſka Hafvet och beſökte Valland, eller de Spanſka, Franſka, och Italienſka kuſterna *m)*. I tolfte Seculo ſåg man Svenſka Kôpmans-Skepp i hamnen fôr Alexandria *n)*.

Til at hågna et ſå nyttigt närings-medel, gjordes allehanda goda anſtalter: hvaribland fôrbudet bôr råknas at ſegla på de farvatten, hvareſt Skepp och gods kunde falla i fiendernas händer, dem til vinſt, men underſåtarne til en betydande ſkada. Sammaledes, at når Krigs-ruſtning ſkedde i någon hamn, intet Kôpmans-Skepp fick gå under ſegel, på det ej fienderna fôr bittida ſkulle få veta hvad ſom fôrehades, och kunna kapra på hemkommande och om fredsbrottet okunniga handelsfarare *o)*. Billigheten fordrade derjämte, at Konungen ſkulle hafva någon inkomſt af Seglationen: beſtåendes deruti, at på alla Skepp få frakta et rum, och laſta det med varor fôr egen råkning *p)*. At ock andre afgifter varit, ſom inkommande Tull, kan nogſamt dômas af Lurendräjarnas ſpeculationer; hvartil, exempel-vis, kan anfôras, at practicera in gråverk uti dricks-fat med dubbla bottnar *q)*.

Den andra Sjô-farten år til Ôrlogs: loflig Magter imellan ſom fôra uppenbart krig, och behôfva på alt môjeligt ſått fôrſvaga ſin fiende och tvinga honom til en ſkålig fred. Så foro icke de gamle Nordiſke folken fram. De-

 ras

---

m) Se *Sturleſon* i Olof Helges och Sigurd Jorſalaf. S.
n) R. *Benjamin Tudelenſis* hos *Bircherod* in Arct. Alex.
o) H.K. II. 406. *p)* H.K. I. 813. *q)* H.K. I. 657.

ras härnad var et Sjöröfveri och landgång hos vänner och ovänner, kända och okända, hvarest något byte likligen stod at hämta. Handtverket räknades ganska hederligt, så at ock Konunga-söner förde befälet på dylika sjö-tåg. At hållas för värdig efterträdare på sin Faders Thron, borde Prinsen vinna åra i verlden, hvilken oftast bestod uti intet annat, än at rusa in uti farligheter, hvarest den var lyckelig, som allenast fick blodigt hufvud, och ej miste lifvet. Nu kallar man, med rätta, et sådant upförande barbariskt: fast annat var våra förfäders och flera Europæiska Nationers omdöme. Grekerne voro sjelfve, innan deras samhällen fingo laga skick, de aldravärsta sjöröfvare *r)*.

Om Nordens äldste Inbyggare drögde, i jämförelse emot andra, länge nog innan de drogo i härnad, låg förnämsta orsaken deruti, at för Frälsarens ankomst i verlden, och de följande hundrade-talen efter densamma, gent öfver hafvet liggande länder ännu ej voro särdeles upodlade, eller hade mycket läckande för röfvare: i det stället bebodde af stridbart folk, som efter förtjenst kunde taga emot obudna gäster.

Redan på sexhundrade-talet syntes Vikingar i sjön, som icke brukade andra krigs-orsaker, när de råkade någon väl-lastad Handelsfarare, än at ropa an och fråga, om han heller ville gifva up sitt skepp och penningar, eller slåss *s)*. Hade de fått kunskap, at på någon strand var godt byte, föllo de til, och vid första landstigningen utöfvade så mycken väldsamhet hos et

skrämdt

r) Cfr. *Schefferum* de Militia Navali, p. 318.
s) Se Torsten Vikingss. S. p. 112.

ſkråmdt folk, at de ſedan funno föga motſtånd. Briſt uti Defenſions-verket, och ſvaga Regeringar uti blottſtälde Länder, gjorde, at Vikingarne tilväxte både i magt och öfvermod. Så länge en CAROLUS MAGNUS regerade, och han märkte at Tyſkland i ondt upſåt beſöktes, hölt han ſtrandvakt och kuſt-bevarare; ſärdeles vid flodernas mynningar, där låttaſt var at löpa in i landet. Men hans Efterträdare voro ej lika upmärkſamme. Sachſiſke Konungarne i England förſummade deras landt-värn ſammaledes. I Frankrike och Flandern var et förvirradt tilſtånd, och öpet hugg för Norrmännerna. Således hade välmående Länder en ganſka ſtor olägenhet af Vikingarna många hundrade år bortåt, til och med det 12:te ſeculum; faſt än de då hade hört Chriſtna Låran länge nog predikas i deſſa Riken. Jomsvikingarne, och andre ſom lupo ut ifrån Vendiſka ſtranderna, hade väl ock kunſkap om billighet och dygd, men rättade ſig icke derefter.

Vore denna tidens Africaniſke Sjöröfvare ſtarke nog at gå i land på Spanſka och Franſka kuſterna, och där med öfvermagt härja, ſkulle man icke kunna ſkilja dem ifrån gamla Vikingar. Det är möjeligt, at deſſe ännu verkeliga Barbarer med tiden blifva policerade, ſkrytande och ätt-ſtore; då deras förfäder få heta hurtige Fribytare, tappre Hjeltar och äre-rike Sjö-kungar. Hvem ſkal en gång hindra dem at dikta ſig någon ALFHILD, en däjelig och tapper Sköldmö, ſom gått til ſkeps och anfört deras Flotta *t*)?

På

t) *Olaus M.* L. v. Mera om Vikingarne kan den ſom behagar ſjelf läſa hos *Dalin* Sv. R. Hiſt. T. I. c. 4. § 6- - 12. *P. Ubſtröm* Diſſert. de Vikingis vet. Hyperb. och *S. Chydenius* de Aſkmannis &c.

På ſamma ſätt ſom man nu kryſſar på Maroccaner och flera Röfvare i Medelländſka Hafvet, måſte våre gamle löpa ut at hålla ſjön fri från Vikingar. SAXO berättar *u)*, huru uti K. SVEN den tredjes tid Vendiſka kuſterna mycket oroades af Vikingar; byar och ſlätt-bygden ſkötlades, hvareſt de ſatte i land: ſå at man på ſlutet var glad at allenaſt vinna något förſprång, innan fienden hann ſtiga up på ſtranden, derigenom at pålar nedſlogos i ſådane vikar, hvareſt landſtigningen förut varit beqvämaſt. Omſider ſamtälte ſig några Danſke ſjöfarne Män vid Roskilds-fjärd, at rota ut deſſa ſkade-djur, ſom gjorde både faſta landet och farvattnet oſäkert. Gillet kallade ſig Sjöhanar, och hade til anförare en vid namn WETHEMAN. Statuterne innehöllo, ibland annat, huru det vore lofligt, at ſe ſig om i hamnarna, och, ägaren otilſpord, borttaga hans ſkepp, om det fants tjenligit til den föreſtående expedition: dock under förſäkran, at gifva honom, ſåſom frakt, åttondedelen i ſkepp och laddning af alla priſer. De togo om bord med ſig alla nödiga vapen, och ſå mycken proviant, ſom kunde behöfvas på en kort tid. Kommo de under reſan i förlägenhet om ſkepps-koſt eller något annat oumbärligt, ſtego de väl i land, och egenmyndigt utſökte det hos Borgaren; likväl med vilkor, at han ſkulle få hälften af bytet, ſom dem kunde tilfalla. Det öfriga delades lika imellan dem: Styrmannen fick ej mera än Båtsmannen. De lefde uti mycken vakſamhet, njutandes ſällan någon roligare ſömn, än ſkiftesvis en liten blund vid åran. Gingo de i land, ſkickades ſpejare förut, ſom

u) Lib. XIV.

ſom tilſägo, om fara var, at af fienderna blifva omringad: äfven hurudan botten var i den hamn, dår de ville lägga ſig för ankar.

Innan de började en expedition, ſkriftade de ſig och emottogo Sacramentet; ſåſom kunde hända at det blefve en reſa utur verlden: och trodde derjämte, at de ſkulle göra båttre kap, om de förſt förlikt ſig med Vår HErre. Fingo de en Chriſten på fiendernas ſkepp, bemöttes han med fromhet, blef upklädd, och i frihet hemſänd til ſitt fädernesland. Med de andra fångarna lårer vål hafva gått efter den tidens allmänna Sjö-artiklar, at antingen ſlå dem ihjål eller göra dem til ſlafvar. Efter beſkrifningen, ſkulle man nåſtan taga deſſa Sjö-hanar för et ſlags Maltheſer-Riddare: åtminſtone var mera ordning i deras Orden, ån i mångas denna tiden. De hade aldrig ſtarkare Flotta, ån 22 ſkepp: men kunde på ſlutet råkna 82 röfvare-fartyg, ſom de utan någon ſårdeles man-ſpillan borttagit, innan Landet kom til rolighet igen.

Antalet på ſkepp, ſom nu nåmndes, och Nordiſka folkens kunſkap at ſegla, både ſom Handelsfarare och Örlogsmån, upväcker lyſtnad at veta, om ock deras Sjömagt varit ſtor, och i jåmförelſe emot andra båttre bebodda Lånder mycket betydande. Så vilja fuller månge Hiſtorie-ſkrifvare påſtå, tagande äfven TACITUM til vittne *x*): dock må ej råknas för en minſkad ömhet om fåderneslandets heder, om man ej tror alt hvad ſom ſåges om den hiſkeliga myckenhet ſkepp,

x) In German. c. 44. Svionum civitates præter viros armaque claſſibus valent.

ſkepp, ſom årligen ſkal hafva ſeglat ifrån verldens norra del. PERINGSKIÖLD *y*) gör uträkning, at til det minſta 2400 ſkepp, ena halfparten til aflägſne expeditioner, och den andra til kuſtbevarare, hvart år blifvit utruſtade: at Götherne, når de under K. ERIK drogo ut til Grekeland, embarquerade ſig på en Flotta af 3000 ſkepp *z*): at ſamma Göther och Scyther gingo gemenligen i Svarta Hafvet med 6000 ſegel. SAXO GRAMMATICUS år icke mindre pråktig i ſina beſkrifningar. Han ſåger at K. RING, då han for ned til Bråvalla ſlaget, ſatte ſin Krigshår på 2500 ſkepp. Det var dock litet emot Hunernas ſjömagt, ſom upråknas hos ſamma Auctor. Den beſtod af 6 Flottor; hvardera under ſin Konung: 5000 ſkepp i hvardera flottan, ſå ſtore, at 300 roddare behöfdes til hvart ſkepp. Indelningen var, at 1000 ſkepp gjorde altid en Eſcadre, delad i fyra flyglar; 300 ſkepp i hvar flygel: ty hår råknas efter ſtor-tuſend, ſom hos oſs heter 1200. En ſådan Flotta, om hon någonſin varit til, kommer aldrig mera på Hafvet. Jag tror, at den gode ERIK, ſom var utſkickad at recognoſcera, har blifvit rådd för en hop Skår-båtar, och i ſynvilla ſedt mångdubbelt.

Mindre tiltagſne Scribenter hålla det redan för något ſynnerligit, at en HARALD Blåtand kunde viſa ſig med 700 ſkepp; och dem högſt af ſex par årar *a*). Norſke Små-Konungarne voro långeſedan utrotade, och Riket ſtod under en Herre, når man ſåg deſs krigs-ſkepp (åfven ſom Sveriges) mycket ſmå: faſt de tid efter

---

y) In nott. ad vitam Theoder. p. 408 ſeq.

z) Han påſtår l. c. at 3 ſkepp år en miſsſkrifning hos *Jorvandes*. *a*) *Mallet* l. c. p. 163.

efter annan blefvo ſtörre och ſtörre *b)*. På en *laga Ledhung c)* eller allmän Sjö-expedition til Landets förſvar, utgjordes hos oſs af hvart *Hundari* (ſtor Socken eller Härad) fyra beväpnade ſkepp. I Norrige ſkedde utſkrifningen efter *Fylki*, ockſå et viſst ſtycke land; at derifrån ſkulle gå tolf ſkepp: men ej ſtörre, än af 60 à 70 Mans beſättning hvartdera *d)*. Uti tionde och ellofte ſeculis hade de ſkepp nog reſpect med ſig, ſom gingo med 100 à 120 Man. Hvarföre lämnas derhän, om icke Sago-ſkrifvaren om SORLE den Starke *e)* något ſkurit i växten, ſom ſäger, at han, ehuru på en långt äldre tid, haft ſkepp med 300 Man: hvilket följer, om 18000 kunnat rymmas på 60 fartyg, hvarmed han gick ut ifrån Norrige. Medgifver man, at SORLE varit ſå ſtark, öfverträffade han ock ORVAR-ODDE, då gemenligen räknades 100 Man på hvart krigs-ſkepp. Hvad man med ſtörre ſäkerhet vet, är, at ſå nyligen ſom i femtonde ſeculo, Nordiſke Konungarnes ordinaire krigs-ſkepp icke voro ſtörre, än at de behöfde vid paſs 150 Man til beſättning *f)*.

Sedan fick man ſe i Flottorna, åtminſtone några, rätt ſtora ſkepp: ſåſom K. HANSES Krafvel, hvilket förde 500 Skerpentiner: då Manſkapet måſte hafva varit derefter lämpadt. Et af K. GÖSTAF Erikſſons Rang-ſkepp hade om bord 300 Man båts-folk och 1000 knektar. Ty uti Amiralitets, ſom andre ſaker, gjorde denne Herren ſig högtförtjent om ſitt fädernesland. Til Galejor och mindre fartyg ſkaffade han

b) Se *Jens Dolmer* til Norſke Hirdſkraa, p. 320
c) Uplands L. Kon. B. *d) Olof Tryggvaſ. S.* p. 150.
e) p. 34. *f)* Rim-Krön. p. 384.

han sig Byggmåstare ifrån Venedig. Finnarne, altid håndige at fóra yxan, upmuntrades at såtta stőrre skepp på deras staplar, ån de varit vane *g)*. Hans Son, K. ERIK XIV, kunde år 1564 skicka ut en Flotta af 35 örlogs-skepp, förseddde med goda Metall-canoner *h)*.

Når man kommmer tilbaka til de urgamla sakerna, inståller sig strax en olust deröfver, at man icke kan göra sig et rått tydeligit begrep, huru Skeppen sågo ut. Någre få ritningar, som ånnu finnas i behåll på Runestenar och i Kyrkor *i)*, åro oformligare ån Originalerne någonsin kunnat vara: blifver likvål ostridigt, at de gamle haft vissa reglor vid deras til olika behof inråttade skepps-byggeri. Så långe Sjömans-konsten var i sin linda, behöfdes ej mer, ån en ök-ståck, fårja, pråm, och andra platta Fartyg, som med årar och armstyrka fortdrefvos långst efter stranderna, eller tvårt öfver rinnande vatten och insjöar. Ifrån det at man påfant segel, til at öka, och omsider aldeles utbyta, årarnas verkan, kunde långvåga hafs-resor företagas. Då hade man en

g) *Olaus M.* Lib. X. h) *Tegels* Hist. p. 120.
i) Se *Peringsk.* in Monum. Upl. T. I. p. 178. hvarest år en med skepp påritad sten, som ligger i gamla Upsala Kyrka. Densamme igenom en sjelftagen Målare-frihet prydeligare afbildad på titul-bladet til Wisby Sjö-Rått. Se ock *Peringsk.* not. ad Vitam Theod. p. 488. 493. *Göransons* Bautil n:o 25. 340. 380. 536. 620. 1138. DesSutan en Runesten i Blekinge, hos *Kling* in Diss. de Östra-Hårad p. 5. Cfr. St. ERIKS och St. HENRIKS Monumenter stuckne i koppar.

en annan botten nödig på skeppet; en köl, at båttre styra och segla by-de-wind. Af denna skilnad i byggnaden hette Sachsernes långa Galejor, hvarmed de kommo öfver til England, *Kjölar* eller Ciulæ *k)*. At de gamle Nordiske folken haft kölar under sina Hafs-skepp, på samma sätt som Sachserne, är all liknelse: ehuru jag ej funnit skepps-kölar nämnde förrän uti K. Olof Tryggvasons och K. Olof Helges Sagor. Då voro likvål Timmermännerne så skickelige, at om skeppet i storm råkade kastas på strand, och kölen bröts undan, låt skadan snart nog bota sig *l)*.

Varfven utsynades gerna vid bergs-rötter, förmodeligen at hafva bråd-djupare vatten, når fartyget lopp af Stapeln *). Det första, då som nu, var at göra en båddning (lägga *back-stäckar*) öfver hvilka kölen upsattes.

Sedan fingo timmerkarlarne hvar sina delar at hugga, under Byggmästarens öfverseende. *Thorberger Safhögg* berömmes som en skickelig man, hvilken haft et ganska såkert öga, och strax blifvit varse, om arbets-folket i hans frånvaro hade råkat göra något galet *m)*.

At fästa plankorna med skepps-spik (kallad Saum, eller Söm) skulle man tro hafva varit allmänt i åldsta tiderna, så vida sådane spikar

B stun-

k) Se Camdeni Britanniam in Introd. *Hollberg* menar, at af Ciulæ skola de Danske hafva gjort sitt ord *Jolle*. *l)* H K. I. 435.

*) I K. Carl Knutssons tid bygdes en Snäcka i Stockholm fram för Slottet: lärer hafva varit på Skepsholmen; eller ock där nu Clasons Varf är.

m) H. K. I. 314. K. Carl Knutssons Skeppsbyggmästare måste också hafva varit en snåll karl, efter han förstod at förlänga en Bartza, som testamenterades til gamle Herr Sten Sture.

ſtundom ſinnas i åttehögar: lärer likvål hafva gått ut, til deſs Bergs-bruken kommo i någorlunda gång. Åtminſtone läſer man, at Finnarne länge nog förbundo deras ſkutor med djurſenor och vidjor *n)*. Derföre aldeles icke underligit, om vid ſlutet af förra Seculo man ſtundom fick ſe Ryſka Lodjor, på hvilka plankorne voro fäſtade med vidjor: ty då hade den Store Peter ännu icke hunnit lära ſina Ryſſar det goda ſkepps-byggeriet, och i flera mål göra dem jämngoda med policerade Nationer.

Allmänna afdelningen på et Skepp räknades hos de gamla Fram- och Bakſtammen, ſamt Mellanrummet. Sidorne til höger och vänſter kallades, fordom ſom nu, Styrbord och Bagbord, eller Stiornbord och Bakbord *o)*.

Framſtammen hette Hals; tör hända af ſprötet, ſåſom liknande et ſimmande djurs hals. På Gallionen var något bildhuggeri; gemenligen et hufvud *p)*: ej juſt någon vacker Sjö-Frus, utan hälſt en Drakes eller annan grinande Spökelſes. Stjerten af Draken ſåg man vid bakſtammen ſom en upſtående krok: at hela ſkrofvet någorlunda liknade en faſelig drake, ſom låg på vattnet *q)*: kanſke at ſeglen ſkulle vara hans vingar. Bemålte drake-hufvud var ibland förgyldt, och löſt, at det kunde tagas ned, på det förgylningen ej alt för mycket ſkulle lida af hafs-vattnet, när ſkeppet var under ſegel i öpna Sjön. Gjorde mången gång ſamma

---

n) Ibid. T. II. 324. *o)* Ibid. p. 202. 203.

p) *Ol. Tryggv. S.* p. 216 -- 219. Cfr. *Saxo Gram.* L. VIII. om Thirekars ſkepp.

q) H. K. II. 125. Se ock en Ritning, ſom *Rudbeck* gifvit, ibland tabellerna til Atlantica. tab. 10. fig. 41.

ma gagn ſom Flagg, at declarera hvadan ſkeppet var. I den affigt ſades en Höfding vara rädd, ſom ej tordes upſätta ſtamns-hufvuden på ſina ſkepp *r)*. Om K. ROLFF ſtår *s)*, at det ſtora ſkeppet, ſom han ſig bemägtigat hade, lät han måla öfvet vatnet med åtſkilliga färgor, gula, röda, gröna, blå, ſvarta, och gull ibland: drake-hufvudet lät han ock pryda med Änne-ſpång. Var någon mera devot, än ſjö-folk gemenligen vara plägar, ſatte han up ſjelfva Guden Thors beläte i ſtammen: och, efter Chriſtna lärans antagande, det heliga Korsſet *t)*. Så länge hedendomen päſtod, hade man icke lof, at med ſin egen Afguds bild på ſtammen lägga an i främmande hamn, där andra Herrar Gudar ägde Jus Patronatus *u)*: hvilket kom mycket öfverens med det nu vanliga flagg-ſtrykandet, då man ſeglar förbi en främmande Magts Caſtell och upſtuckna flagg. Eljeſt var ock brukeligt, at et ſegelfärdigt Örlogs-ſkepp hade en ſköld uphängd på framſtammen *x)*; på ſätt, ſom våra Handels-farare pläga ſätta up en tafla, med platſens namn, dit de *Wills Gott* årna ſig. När Örlogs-man ſedan kom ut i Sjön, hängdes ſköldar rundt-omkring borden *y)*.

I framdelen af ſkeppet var Backen, ſom vi nu kalla det: och aldenſtund drabningarne med ſkepp altid ſkedde förut, hade ock Commen-

r) H. K. I. 358. *s)* i Göthr. S.
t) *Ol. Tryggv.* ed. *Renh.* p. 239.
u) Se Hauksbook hos *Renhielm* ad Torſt. Wik. S. p. 33.
x) *Brocman* vid Ingvars S. p. 167.
y) Se Nordſke Hirdſkraa p. 253. De Romare gjorde det ſamma; ſom man kan ſe på deras Medailler.

mendeuren (Stamboën eller Stamngömmaren) hår sitt ställe *z*). Såsom högste befälhafvande om bord, stod Konungens Fana fram för honom uprest *a*).

Inunder var *För-rummet*; hvilket man nu, kanske, skulle kalla Kabbyssa. Där lågo de sjuke, som behöfde förbindas *b*). Där var ock *Högsätes-kistan*; et ställe för Värjor, Bilor, och andra Gevår vid påkommande åntring *c*).

Af Bak-stammen kallades den högsta delen *Lypting* (Skants). Kajutan var inunder; uti hvilken Konungen och hans Hof-mån, eller eljest de förnämste om bord, hade deras säten. Styrmannen var altid en betydande Officerare: så at en nårvarande Konung sjelf ville (åtminstone för syns skul) styra och hålla i Ror-pinnen (Styri haundlo, Hialmonvöl) hvarom ofta nåmnes i Sagorna *d*). Ofvan på Rodret lårer, likasom på våra Galiotter, hafva varit någon knapp eller utskuret hufvud; at döma af den fara, hvaruti en hög person säges hafva svåfvat, då pilen gick honom nåra förbi, och stadnade i Rorhufvudet *e*). Om de gamle haft lanternor bak på

z) *Ol. Tryggv.* p. 225. & alibi. Cfr. *Dalin* S. R. H. T. I. p. 92. *a*) H. K. I. 80. *b*) H. K. II. 134.

c) *Ol. Tryggv.* p. 244. Mera om Skeps-vapen, som til större delen voro lika Landt-trouppernes, se auctorem Speculi Reg. hos *Renhielm* ad Torst. Vik. S. p. 91. Dertil hade de åtskilligt gemensamt med Fåstningars stormande: såsom svafvel, beck och olja, at påtändas och gjutas utur grytor (H. K. II. 339) samt skodda bommar, at stöta hål, om fiendens skepp icke var dess båttre hudadt och beslaget. At ock Rhodierne hade Eld-grytor på deras skepp, står hos *Livium* L. XXVII. c. 11.

d) H. K. I. 376. II. 214 &c. *e*) H. K. I. 366.

på skantsen, är obekant: tyckes dock vara et nyare påfund, så vida K. ERIK af Pommern hade allena sådana på sitt skepp, och de andre, i samma transport, inga *f)*.

Mellandelen af et Örlogs-skepp, ifrån Back til Skants, kallades *Krappe rummet*; och var afdelt i många rum eller bänkar för Roddare. Dertilmed utan duk; allenast et tjäll, som skygde för rägn och Sol; hvilket lätteligen kastades af, när man skulle göra klart för Sjö-slag. Desse tjäll, Son-deck, eller huru man nu vil kalla dem, beskrifvas i Sagorne, såsom svarte: förmodeligen at de icke varit af ordinaire segelduk, utan tjärade, för mera tåthets skull *g)*. Deremot var för och achter i skeppet, som af redan berörde omständigheter dömas kan, riktigt deck; hvilket man i gamla dagar kallade *Tilja h)*. Relingen, eller upstående borden omkring et deck, hette *Fiolm*; och timrades så hög, at den gick en karl til midjan *i)*. *Haufda-fiolm* kallade man så mycket, som var achter öfver styret.

Ej långt ifrån Kajutan måste väl pumpen eller öse-rummet (*Austur-rum*) hafva varit. Dock skulle man kunna tro, at också et öserum varit fram vid Backen; så vida det står om Baglernes skepp i Norrige *k)*, at de hade så och så många årar imellan öse-rummen.

Roddare säto på deras bänkar i rummen. På hvart halft rum bestodos åtta Man. Hvilket

 icke

f) Rim-Chr. p. 259.
g) Cfr. Torsten Wik. S. p. 26. Göthreks S. 125. 149. H. K. I. 359. 725.
h) Någon Forn-ifrare skulle kanske säga, at Fransoserne, igenom gamle Norske Sjömän, fått i deras språk ordet *Tillac*.
i) H. K. I. 599. *k)* *J. Dolmer* ad Hirdskraa p. 381.

icke kan hafva varit för mycket på stora skepp, som i proportion hade årar til 20 alnars längd: ehuru det skulle tyckas, at alle af dem icke varit lika långe; utan eftersom de lågo högt ifrån vattubrynen. När, til exempel, et skepp hade 12 par årar imellan öse-rummen, och 24 par ofvan uppå, det vil såga för och achter *l*); måste desse sednare hafva varit långre än mellan-rummets årar. Hvad för öfrigit skall förstås med Rodrar-hanskar *m*), antingen folkets vantar, eller något til årarnes låttare förande brukeligit verktyg, hafver jag ännu icke kunnat utforska.

Jämte Roddare var ock Krigsfolk i Kråpperummet; särdeles sådant som var vål-öfvadt i pil-skjutande *n*): änskönt ock må hafva händt, at samme karlar, som tilförene rodde, lade in årarne när det blef Sjö-slag utaf, och togo til bågarna. Berserkar åter, som voro mera för hugg-vapen, hade deras ställe uti *Ardsn o*); hvilket man tyckes få igen vid främsta öse-rummet, nedan för Backen; dit de uti äntringar stego up, och löste hvarannan af.

Under golfvet, just vid mast-foten, var *Källaren*, där store dricks-tunnor lågo *p*).

Ifrån skepps-skrofvet vil man kasta ögonen up på taklingen. Huru Stag, Vandt och alle de öfrige tågen i gamla dagar hetat, är nu bortglömdt; men ingen tvifvel, at de ju varit til: kanske beqvåme nog. Åtminstone kan man märka, at löpande-godset skulle gå lätt, efter de ju hade block (hususnotror).

Masten (Vithorn) sågs på mindre fartyg, ända til dem som voro af femton och tjugu bån-

---

l) Dolmer l. c. p. 431. *m*) Orvar-Oddes S. *n*) Ol. Tryggv. p. 236. *o*) H. K. I. 80. *p*) H. K. I. 649.

bånkar, icke oftare uprest, ån vådret blåste så starkt, at man kunde gå för segel *q*). Ofvan på toppen satt ock en liten flagg (Vedur-vita eller Venda) hvilken för ståt skull stundom var förgyld *r*).

Om Segel talas ibland, at de varit blårandige: ty brokugt behagade oåndeligen i gamla dagar: likasom redan år nåmndt, at sidorne af skeppet voro målade med många fårgor. At ock K. Sigurd Jorsala-farare *s*) hade perlor insydda på sina segel, faller mig före, som en både öfverdådig och ovig prakt. Hvarföre jag ock snarare tror något fel vara begånget af sednare Copister, som i stållet för pell skrifvit perla: ty lappar, tungor, inkantningar &c., tagne af rika tyger, och efter Tåltmakare-konst satte på segel, kan man uti gammalmodig granlåt låttare förestålla sig, ån perlor. Vid seglen hångde skot, som i anseende dertil, at man stundom borde fira på och öka dem, kallades Ök-tömar (auk-taumur).

At hålla et skepp stilla liggande ute på vatnet, tjente Ankar; försedde med sina krokar *t*), dem vi kalla Armar och Fly. Dertil hörde naturligen ankar-tåg *u*). Men som at draga up dem med bara hånderna var både ovigt och tungt; ty brukades et spel (Vind-ås) at vinda med *x*). Lade man til lands, behöfdes handspikar (Rithvol) och båtshakar (Stamn-liar) at draga sig fram eller hålla emot; en landfåsta och en brygga, som kunde skjutas ut *y*). Vikingarne voro synnerligen varsamme, då de stego up

 at

q) H. K. II. 433. *r*) H. K. I. 694. *s*) H. K. II 243. *t*) Hervar. S. XV. an. 13. *u*) H. K. II. 128. *x*) H. K. I. 400. *y*) H. K. I. 335. 377. II. 274.

at rôfva, i det de emot allmånt bruk vånde achter-ſtåfven åt landet, på det de ſå mycket ſnarare ſkulle kunna rymma ut på ſjôn, om de blefvo fôrdrefne af invånarena *z*).

Fôregående ſkepps-delar, dem vi nu hôrt giſsningsvis beſkrifvas, låmna oſs likvål uti ovisſhet, hvarutinnan egenteliga ſkilnaden må hafva beſtådt imellan de många ſlags fartyg, ſom i Sagorna fôrekomma.

Om *Aſk* låſer man ofta nog: ånda derifrån at ODDURS och HIALMARS vålbeſatte ſkepp *a*) kallas Aſkar. VERELIUS tror, at efter ordabemårkelſen *b*) ſkall det beteckna et til bågge ſtammarna afrundadt ſkepp: eller i bôrjan allenaſt utur et ſtycke trå uthålkad ôkeſtåck; hvilken derfôre hade någon liknelſe med en aflång aſk i hushållen. TACITUS ſåger ock, at gamle Tyſkarnes fartyg voro lika i bågge åndar, ſå at man kunde lågga an med hvilkendera ſtammen man ville.

Ark, något fôr och achter bredt fartyg eller fårja; ſå kallad af likheten med en Ark, eller fyrkantigt ſkrin. Nåmnes i gamla Handlingar: och lårer knapt något låmpeligare namn hafva funnits, at antyda Noachs ſkepp i ſyndafloden.

Båt, et ånnu brukeligit namn på mindre fartyg. Herr Cancellie-Rådet IHRE, mycket bevandrad i de gamlas Skrifter, hafver råkat uppå, at man ſtundom betjent ſig af ordet *Bonde* i ſtållet fôr *Båt*: och kunde ſåledes frågan gôras,

z) Sturlôgers S. p. 49. a) Herv. S. c. 5.
b) Cfr. Ind. Scyth. Scand.

góras, om icke den högadeliga Bonde-slåkten; åfvensom många andra, fått tilnamn af sköldemårket, en röd Båt eller Bonde i gull-fålt: fast ån man allmånt plågar begynna ifrån Sanct ERIKS Fader Jedvard, Bonde kallad, i en hederlig bemårkelse på en Friboren man, som efter eget vålbehag odlar sin jord.

Eiker och *Ackier* låter nog lika med det som vi nu kalla Ökar, Ökståckar.

Fleyor, Hoppar och *Holkar* kan jag aldeles icke göra mig något begrep om *c*).

Skane var i Norden et lika gångse ord, som Ask. Derföre hela Landet för sin Sjö-fart stundom fick hela Skan-öa eller Skanz-öa; stundom åter Aska-ön eller Aska-nezia *d*).

Mårse Skepp vil icke såga något visst sått i bygnaden; utan allenast i taklandet, som svårade emot storleken. I åldsta tiderna, når skeppen ånnu voro små, gjorde et segel tilfyllest på masten: sedan resningen blef högre, sattes Mårse-segel öfver Stor-seglet; och omsider Bramm-segel. Det må ock vara orsaken, at man i sednare Chrönikor finner större och mindre slag nåmnde, såsom Pink, Mårse-pink; sammaledes Kråjare och Mårse-kråjare. I Danska flottan, år 1564, var et Lübskt skepp, som hade fem Mårser (vålförståendes icke alla på en mast) hvilket af de Svenska blef skutet i sank *e*).

Vil man inlåta sig uti en nårmare classification på skepp, uti Lastdragare och Örlogsfartyg; kan med tåmmelig sannolikhet sågas, at til det första slaget hafver hört

c) Och ån flera hos *Dalin* S. R. H. Tom. I. p. 90.
d) *Peringsk.* ad vit. Theod. p. 406 - 410.
e) *Tegels* Hist. Er. XIV. p. 120.

1. *Butza f*); om icke just, at hon til bygnaden kommit öfverens med Holländarnes Buys, som egenteligen brukas vid deras sill-fångst.

2. *Byrding* igenkännes af namnet, at den kunnat taga in någon betydande börda. Var af större och mindre storlek. Det förra slaget, som kunde gå längre än inomskärs, räknades ibland Hafs-skepp: til det senare hörde förmodeligen hvad eljest kallas *Prom* eller *Täkt-prom g*). I gemen skilde sig et Krigs-ifrån et Handels-skepp derutinnan, at det sednare hade fullt deck *h*), när det förra til en stor del var öppet för krigs-folkets beqvämare rörelser. I anseende til lasten gafs något bi-namn: til exempel, et Proviant-skepp hette *Vista byrding*.

3. *Bartza* eller Barsa, var en på något sätt täckt Slup, at göra korta resor. Uti Italienska språket förekommer Barca; i Franska Barque eller Berge; i Engelska Barge; i Holländskan Bark eller Barge: ända derintil at Ryssarne, som i Sjö-saker vilja likna Holländare, hafva hos sig Barger, hvarmed förnämt folk läter sätta sig öfver Neva-strömmen. Det är bekant, at våre Förfäder icke voro ömtåligare, än at om vintren kunna åka på öpna slädar, och om sommaren bruka rid-häst eller båt. Förmögnare hade då, som nu, sköna hästar: dertilmed vackra Bartzor. Annars hade väl icke Konung CARL Knutson igenom Testamente skänkt sina Bartzor, såsom hederliga åminnelser, til de högsta Herrar i Riket. Några Bartzor voro ock så store, at de drogo tämmelig last, och man dermed kunde gå öfver hafvet *i*).

4. *Jach-*

f) H. K. I. 619. g) Rim-Chrön. p. 450.
h) H. K. II. 577. 599. i) Rim-Chr. p. 214. 526.

4. *Jachter* tyckas hafva kommit desfa fartyg nårmast. Man kånde dem redan i bemålte Konungs tid; hvilken ock testamenterade tvånne stycken til sin Gemål; och hafva såkert icke varit bygde til årlogs; utan til stora resor, når Han for til sina gods i Finland, på Öland, och Foglevik: fastån någon tid derefter, under STURARNE, man fick se Jachter segla ibland Krigs-skepp *k*).

5. *Kogger*, *Kråjare*, *Boyorter* och *Pincker* hafva varit bygde at föra Köpmans-gods: och vid tilfålle at transportera manskap *l*).

Til en Örlogs-flotta hörde åter andra slags större och mindre skepp. Man vil icke vidröra de aldraåldsta Fårjor och flata fartyg, som brukades uti inländska krig: då en orolig öfverföll en fredsam på andra sidan om vatnet, och skyndade sig tilbaka igen, om han fant motstånd och blef eftersatt *m*): utan allenast tala om sådana, som af senare Historie-skrifvare med några små uplysande omståndigheter plåga nåmnas.

Lång-skepp var et allmånt namn på gamla tidens skepp af Linien: och år en vedertagen mening, at som vi nu uti beråttelser antyda skeppens storlekar efter Canonerne som de föra, skulle hafva varit sed i fordna dagar, at namngifva dem efter såten eller roddare-bånkar: ty det år vål onekeligit, at skeppen långe gingo icke allenast för segel, utan ock årar. På Krigs-

k) Ibid. p. 583.
l) Ib. 139. 373. 417. cfr. K. ERIK XIV. Hist. p. 59.
m) *Olaus M.* L. X.

Krigs-ſkepp, ſom måſte hafva mycket folk inne, och gingo på haſtiga expeditioner, fordrades flera roddare, än på Kôpmans-ſkepp, hvilka voro bredare och kortare, mera rymliga för varor, och mindre behöfvande en ſtor beſåttning. Man ſtyrkes i ſådan tanka af de uti Sagorna omtalta många ſlags Seſſor; nämligen Fimtan-Tuttug-halftritog-tritugur-halffirtugur-och Siotugur-ſeſſa: det är, Skepp ſom hade 15, 20, 25, 30, 35 och 70 Roddar-ſåten *n*). Ehuruvål det ock kan låta hôra ſig, hvad Profeſſor BRING framſtäller *o*), at det mångfaldiga Seſſa-namnet icke torde hafva afſeende på ſåten, utan på antalet af Manſkapet, ſom behöfdes at igenom Sjön fôra et ſtôrre eller mindre ſkepp: få vida uti Uplandslagen *p*) Aſſåta betyder Sjö-folk, ſom Styrmannen hade om bord med ſig. I medel-tidens Hiſtoria nåmnes om Herrar, ſom förde ſtor Stat, huru de hade Stallare, och Stekare med 40 *Såſſa* på ſjelf ſins koſt: det är, få många domeſtiquer *). Mindre fartyg fingo namn efter årerna *q*); ſåſom Sex-äring, Sju-åring, Tion-åring.

Drake, hvar det förekommer, betyder altid et Lång-ſkepp af förſta rangen. Framſtammen

---

n) Se *Verel.* in Ind. Scyth. Sc. p. 261. hvarefter kan råttas hvad *Renhjelm* in nott. ad Torſt. W. p. 27. ſäger, at Tuttug ſkulle bemårka tu tjog eller 40 halftritog 15 &c.

o) Diſſ. de meritis Scandianor. priſc. in Commercia & Navig. edita Lundæ, Reſp. *Stenbeck*.

p) Kon. B. 10 fl.

*) Se *Botin* Sv. Folkets Hiſt. p. 392.

q) Icke ſtycke-utan par-talet. Se *Renhjelm* l. c. p. 26-28.

men var merendels prydd med et Drake-eller Orm-hufvud *r*).

Karfe var nog mindre: allenast af 12 à 15 bänkar *s*): förmenes hafva haft Varg-hufvud på stammen, och deraf fått namn. Likasom andre hade et faseligit Björn-gap, och fingo heta Björn *t*).

Skeid (Skaid, Skaua) et lång-skepp som gick med årar, 30 à 32 rum långt *u*). Rodrar-skip, Rodrar-skuta, och Rodar-fårja hos Sturleson *x*), tyckes hafva merendels varit detsamma, om icke något mindre. En allmän Skuta hade icke öfver 10 à 12 årar på hvart bord *y*).

Galeya, hvilken åfvenvål förekommer i Medel-tidens Handlingar *z*), var förmodeligen alt et med de äldres Rodrar-skuta.

Snecka et läng-skepp af 20 à 30 rum: tjente icke allenast Vikingarne, utan ock mägtigare Konungar, som dem efterjagade. Hade höga stammar, på något särdeles sätt gjorde, emedan det står om skeppet Tranan *a*), at det bygdes som en Snecka. Hos Venderne voro desse Fartyg mycket i bruk: derföre kallas de hos Nordiska Scribenter Venda-sneckor. K. Harald Gille hade 250 sådana i sin flotta: på hvar-

r) H.K. I. 301. *s*) Se *Orvar-Oddes* S. c. 5. cfr. H.K. I 431. & alibi.

t) Salan ad Eg. & Asm. S. p. 103.

u) H.K. I 352. 394. 670. *x*) Ib. 189. 417. 473. &c.

y) Id. ib. 299.

z) Rim. Chr. p. 207. *Scheffer* l. c. p. 100. säger, at ordet är ej Grekiska Γαλάια, och at Fransoserne på samma ställe hämtat deras Galere.

a) H.K. I. 295.

hvardera, utom den ordinarie besåttningen, 40 Soldater och 2 Håstar *b*). Ty uti stora expeditioner var icke ovanligt, at indela håstar på skeppen, för at vid landstigning äfven kunna agera med något rytteri; eller åtminstone skaffa det tyngre bagaget fort *c*).

Knore var et stort och starkt bygdt skepp; ingalunda rankogt: efter derpå stundom voro Skansar, Hun-kastalar kallade *d*). I vår tid skulle det kanske heta Block-hus.

Barda, hörer man af sjelfva namnet, at det varit et Krigs-skepp. Om järnbeslagna sådana skall nedanföre talas.

Krafvel råkar man ofta i sednare tiders Handlingar. Voro ibland de största Fartygen.

Löpar-skuta var at skicka ordres med *e*), borde derföre antingen vara god seglare, eller ock lått-rodd. Sådant heter nu Avise-Jacht. Den som commenderade Flottan hade sådane små Fartyg til hands för Adjutanterna *f*). Var det endast til at recognoscera, som en sådan skuta gick ut, hette hon Kunskaps- eller *Niosnarskutu g*).

Skytte-båt, vål bekant i K. CARL Knutssons tid *h*), skulle man i våra dagar kalla en Barcasse eller Esping.

Barkar voro et annat slags små skutor, med hvilka man under påstående Sjöslag rodde omkring

b) *Renhjelm* l. c. p. 29.
c) *Brocman* ad Ingv. S. p. 139.
d) Hvarom vidare hår nedanföre. cfr. Ragnar Lodbr. S. p. 39.
e) H K. II. 376. cfr. Rim. Chr. p. 21. 120.
f) Se Nordske Hirdskraa, p. 322.
g) *Björners* Saml. XV. 26.
h) Rim-Chr. p. 421.

kring ſkeppen, och ſamlade up dem ſom fullit öfver bord *i*).

Jämte nu upräknade allmänna namn på ſkepps-ſorter, gjorde Skalderne ſig egna ord; och ſade ſtundom Sjö-Konungarnes ſkid, eller trä-ſkor, Böljornas häſtar &c. *k*), när annat ärligt folk, ſom icke talade Havamål, utan begripeligit månniſko-ſpråk, gaf hvart och et ſkepp ſitt enſkildta namn, ſom vi nu göra. Det ſkedde antingen efter någon utmärkt god egenſkap, ſom fartyget befants hafva; efter ägarena dem de blifvit ifråntagne; ziraterna på framſtammarna; eller eljeſt ſom tycket föll. Sådane äro:

Skid-bladner, på hvilket Odin ſäges hafva reſt öfver ſtora Sjöar och Haf: deſsutan, när han icke behöfde fårdas, låt ſig ſammanvika, ſom et kläde *l*): en omſtändighet ſom låter mycket pråktig i Skalde-ſtyl, och efter fogligaſte uttydning kan lämpas på någon ſådan läder-båt, ſom en Förſlags-makare för icke rätt många år ſedan angaf i England *m*).

Om Balders ſkepp *Hringhorn*, och om *Nagelfare* är at läſa i Edda.

Gnod hette Halaga Konungens Asmunds ſkepp, ſom var bygdt med mycken konſt, dertil-med

i) H K. I. 369. 624. II. 237. 331. cfr. Torſt. Vik. S. p. 37.

k) Se Edda. *l*) H.K. I. 8.

m) Påfundet var likvål icke nytt: ty Britanniernes båtar, gjorde af ſammanflåtade vidjor, och för täthets ſkull med läder öfverdragne, om hvilka *Cæſar* ſkrifver, hade likaledes kunnat ſöndertagas och vikas. Cfr. *Scheffer* de Milit. Nav. p. 26.

med ovanligt ſtort och rymligt, om Sagan är ſann *n*).

Ellida, et namn, ſom flere ſtark-bygda hafs-ſkepp hade. Frithiofs, ibland andra, förſtod nå-ſtan hvad folk talade: det år, enfaldigare til ſågandes, at det vål lydde roder *o*).

Jarnbard kallade Halfdan ſitt bordhöga och mycket vackra ſkepp, af orſak, at det icke allenaſt, ſom flere, var med ſpånger förſedt, utan ock öfveralt med järn beſlaget ofvan ſjön *p*). Erik Jarl, i Olof Tryggvaſons tid, hade åſvenledes en Jarnbard (om hvilken mera hår nedanföre) hvardera ſtammen betäckt med mycket järn och broddar, ſamt en kam.

Ormen den långa och *Ormen den ſtäckre*, namnkunnige i ſiſtbemålte Konungs Flotta, ſå kallade af ziraterne. Större ån det förſta, hvilket Konungen ſjelf ſtyrde, hafver aldrig gått utur Norſk hamn.

Tranan hörde honom ockſå til.

Karlshufvud kallades K. Olof Helges ſkepp, på hvilket han, med egen hand, hade bildhuggit hufvudet frammantil. Det brukades ſedan i många tider af Höfdingarna ſjelfva *q*).

Wisunder, det år, Ur-oxen eller ſtora Hjorten, gick ockſå i K. Olof Helges Flotta *r*). K. Magnus Gode hade et af ſamma namn *s*).

Rehnen

---

n) Eigl. & Aſm. p. 76. & nott p. 155. cfr. *Torfæi* H. N. I. 290.

o) *Torf.* l. c. Frithiofs Fråknes S. hos *Biörner* p. 3. Torſt. Vik. S. c. 21.

p) Torſt. V. c. 23. *q*) H. K. I. 423.

r) Ib. 670. 736. *s*) Idem II. 25.

Rehnen, K. Sigurds ſkepp; *Dromund* eller Dromedarien (hvilken var ſå ſtor, at den liknade en hel Ö, ſom låg på vatnet). *Håſten* och andra af bilderna tagna namn at förbigå *t*). K. Carl Knutsſons Jacht hette *Tälljeknifven*, antingen af någon målning på ſpegelen, eller at hon ſkar igenom vågorna.

Efter Ägarena finner man vara kallade: *Grims-nöt*, ſom K. Rolf bemåſtrade ſig *u*); *Sote-nöt* och *Halfdans-nöt*, Orvar-Oddes priſer *x*).

Af *Brana-nöt* berömde ſig Sorle den Starke *y*). *Ufa-nöt* trodde gemene hopen hafva igenom trolldoms kraft blifvit ſå lyckeligt, at hvart det ſig vände, dit fick det ock våder. Tör hända, at Capitainen ej oftare gått under ſegel, ån han ſåg at vinden vånde ſig *z*).

Andre gammel-dags namn voro jåmvål: *Skraute*, Skryte eller Skröter, ſom Sorle den Starke ågde. Jåmvål et, ſom Saxo beråttar at K. Göthar i Norrige ſkånkte ſin Tro-man och Rådgifvare Erik hin Kloke.

Draglöm, *Olofs-Suden*, *Böke-Suden*, *Oſkmein*, *Graumen*, *Harknifven* &c. *a*).

Til nyare namn kan man råkna: *Griphund* (kanſke Grifon) K. Hansses ſtora Krafvel, *Haf-fruen*, *Necken*, *Speck-höken*, i K. Erik den XIV:des tid &c.

t) Ib. 325. 339. cfr. *Dalin* l. c.
u) Góthr. och Rolfs S. p. 161.
x) hans Sagas c. 14. 15. *y*) Sagans p. 34.
z) St. *Genevieves* Helgedoma-ſkrin promenerar icke oftare kring Pariſer-gatorna, at ſkaffa regn, ån då efter flera veckors torka Barometern faller och himmelen blifver jåmn-mulen.
a) *Renhielm* ad Torſt. Vik. S. p. 29. cfr. H. K. II. 409. ſeq.

Beträffande Styrmans-konsten och Skepps-folkets handlag, bör man ej tro dem aldeles föraktelige, om icke just til at jämföra med en upplystare tids Sjöfarenhet.

Stjernornas ställe på himmelen, som, innan Compassen blef påfunnen, tjente de gamla Södre och klokare Nationerne på deras sjö-resor om nattetid, var åfvenvål Nordiska Folkens ledsagare *b*). Men at en ODDE, K. FRODES Amiral, gaf sig ut för Trollkarl, som kunde påföra fienderna storm och oväder, samt kullkasta deras skepp *c*), var skryt hos honom, och en fruktsam enfaldighet hos dem som det trodde. Han tyckes icke hafva velat gifva sjelfva ODIN efter, som, ibland annan hög visdom, berömde sig för et olärdt folk, at kunna rista Brunn-runor på fram-stamn och styre, som igenom alla Hafvets farligheter skulle hjelpa skeppet lyckeligen i hamn. Ringare folk blefvo på slutet stor-talande, huru de hade våder och vind i sitt våld, at icke allenast sjelfve nyttja efter behof, utan ock kunna sälja åt andra *d*). Ingen lärer hafva hållit hvad han låfvade: likvål funnos då i gemene hopen många, som med håpenhet trodde det; och torde än i dag vara bland de lärdare några, som, Sagorna til heder, icke vilja tvifla om verkeligheten. En Skär-karl, som samlat få tecken til våder-ändringar, kan säga tiö gångor mera än han förfarit, och af en Skogs-bonde likvål anses för en stor och ojäfaktig spåman.

Vissa våder voro de Svenske Sjöfarande rädde för, i synnerhet N. N. W. eller Circius *e*) hvil-

b) Se Auctores cit. a *Reuhielmio* l. c. p. 33.
c) *Saxo* L. V. *d*) cfr. *Rami* Ulysses & Outin. p. 71.
e) Se *Olaum M.* L. X.

hvilket är både ſtarkt, och kan lätteligen vråka den bort på Curländſka vallen, ſom hälſt hade följgt Svenſka kuſterna åt.

Signaler voro vanlige med uphiſſade ſköldar och flaggor, af olika färg; med förändradt bläſande i luder: antingen ſkeppen ſkulle draga ſig tilhopa, eller ſkiljas åt: anfalla eller vånda om &c.

Var en ſvag ſeglare blefven efter, och den ſtarkare ville låta honom hinna up ſig, minſkade han ſeglen, eller drog in ſpröten, hvarmed de utſpåndes *f*).

Råkade et ſkepp på grund, fördes ankaret ut, då de igenom ſpel, eller alla man i repet, hulpo ſig utaf *g*). Var någorſtåds til ſäkerhet en kedja eller bom lagd i vatnet, at hindra inloppet, ſatte et litet fartyg alla ſegel bi, eller årarna ut öfveralt, och gick tvärt på bommen; medan all den öfriga beſättningen, med deras våtſäckar i famnen, ſtälde ſig achter, och gjorde fartyget bak-laſtadt. När det var kommet litet mer än hälften på bommen, ſprungo alle haſteligen fram i ſtäfven; och fartyget halkade öfver. Om det icke var deſs ſtarkare, hände väl at det bröts och ſprack *h*). Stundom lades i ſund en ſtark troſs förſäteligen i vatnet; och när ovännen kom midt deröfver, ſpelades med vind-ſtäckar på bägge ſidor, at ſkeppet ſtupade ned med bakſtammen, tog vatten och hvälfdes *i*).

Fördes krig inrikes, där inſjöar voro, och man altſå icke behöfde ſtora ſkepp, låt man icke mödan afſkräcka ſig, at ſtundom draga dem öf-

 ver

f) H. K. I. 717. *g*) H. K. II. 379.
h) Ibid. p. 72. *i*) Ibid. I. 400.

ver land, ifrån det ena vatnet til det andra *k*). Kan ock hända, at desse fartyg, som drogos öfver land, voro Naves solubiles, af det slaget som brukades på floden Indus *l*), och bestodo af flera stycken, sammanreglade: hvardera som en liten pråm, och bägge stam-styckerna spitsige *m*).

På Hafvet hände väl, at man igenom mist och andra orsaker förlorade land-känningen, och sedan blef rådlös, hvarut man skulle söka stranden. Några lösssläpte Foglar togo strax deras flygt til land-sidan, och blefvo sjöfolkets lotsar *n*).

Om nätterna, när skeppen lågo i hamn för ankar, stodo altid vissa Män af besåttningen på vakt, medan de öfrige hvilade under sina tjäll *o*).

Blefvo några vinterliggare, updrogos de på land, och omlagades *p*). Hvarest ständiga skeppslåger voro, fingo skeppen sina tildelta hus (Naust) i hvilka åfvenväl alt det förvarades i god ordning, som hörde til uptaklandet. Hårader, som lågo långt in i landet, och vid påkommande sjö-krig borde reda, voro icke mindre omtänkte at skaffa sig egna hus vid stranden *q*); ty må icke Galere-skjul så aldeles hållas för vår tids påfund.

Man må ock roa sig åt de gamlas åtskilliga krigs-puss: såsom när et krigs-skepp masquerade sig til lastdragare, då togs masten och flaggen ned, sudarna täcktes öfver vatnet med grå tält-dukar, at det på en viss distance såg ut

k) Ib. p. 594. 757. *l*) *Curtius* L. VIII. c. 10.
m) *Schefferus* l. c. p. 33. *n*) cfr. Eddæ Mythol. fab. 34.
o) Sturlögers S. p. 38. *p*) Eigils och Asm. S. p. 7.
q) H. K. I. 582. 630. cfr. *Olaum M.* l. c.

ut ſom et vanſkött, otjäradt och af ſolens värma uttorkadt ſkrof, roddes allenaſt med några par årar, för och achter, medan ſtörſta delen af beſättningen kröp ned i hål-ſkeppet *r*). En Sjöröfvare lade ſig mången gäng under en ſkogsbryn, ſtack ruſkor i ſjön fram för det yttra bordet, och löf i takel och tyg, at förbifarande icke ſkulle märka oräd *ſ*). K. Erik i Danmark narrade ſåledes fienden efter ſig in i en vik, hvareſt hans vänner lågo på det ſättet masquerade, ſom ſnart gjorde ſig löſe, och omringade förföljaren *t*). Sådant och mera beviſar, at de gamle äfven i ſjö-ſaker varit ſluge nog.

Til ſlut, at ock få et litet begrep om en Sjö-ſlagtning i gamla dagar, vil man i anledning af Sagorna *u*) berätta om den märkvärdiga, ſom nu ſnart för 800 år ſedan föreföll under Pommerſka vallen, uti Sundet vid Svolderön, imellan Olof Tryggvaſon Norriges Konung å ena, ſamt K. Olof Skott-Konung af Sverige, K. Sven Tjuguſkegg af Danmark, och Erik Jarl å den andra ſidan.

Norſke Konungen var uti Venden, när tidender kommo, at den Danſke ruſtade ſig til Krig emot honom. Hans vän Sigvalder Jarl gjorde fuller ſaken icke mycket farlig; dock tilböd ſig at undſätta honom med en eſcadre af tio Jomsvikinga ſkepp, ſom den tiden hölts för et godt biſtånd: efter det folket var både väl ſjö-faret och oförſkräckt. Anbudet togs

 emot,

r) H. K. I. 693. *ſ*) Ibid. 417. *t*) *Saxo Gramm.* L. V. *u*) Olof Tryggv. af *Odde Munk* p. 216 ſeq. *Sturleſons* H. K. I. 356. ſeq. Adde *Torfæi* Hiſt. Norv. P. II. L. 9. c. 42.

emot, och vid första goda vind låt Konungen blåsa i Ludrar, at folket skulle om bord och lyfta ankar.

Hela Flottan bestod af 71 segel. De smärre, som icke gingo djupt, kommo snart nog i öpna Sjön. SIGVALDER seglade först bredevid Konungens skepp; sedan bad han derom, at få gå förut, emedan han bättre kände farvattnet, hvarest det var djupast, och säkrast för stora skepp at komma fram imellan holmarna.

När SIGVALDER hunnit up emot Svolderön, mötte honom et litet Fartyg, som ropade an, och berättade at K. SVEN och den Allierade Flottan låg i hamn bak om Ön: hvaruppå Jarlen styrde under land. De som honom följde, fälde segel, och togo samma kosa; dock ej at de landade eller ankrade, utan låto skeppen flyta, til dess K. OLOF hunnit efter, och hela Flottan blifvit sammandragen.

Imedlertid hade Höfdingarne på SVENS sida stigit i land, och ifrån högderna fått se, hvar den Norske kom seglande: gjorde derföre en öfverenskommelse, at om de kunde ihjälslå K. OLOF Tryggvason, skulle hvardera af de Allierade, K. SVEN af Danmark, K. OLOF af Sverige, och ERIK Jarl, få tredjedelen af Norrige: men hvilken som först bestege Ormen långa (det Norska Amiral-skeppet), han skulle allena bekomma alt det byte, som där vore til fångs; och at hvar och en skulle behålla de skepp, som han sjelfver öfvervunne x).

Se-

y) Eljest var ibland Danske Konung *Frothe Fridgods* Lagar, at skeppen, som i krig åröfrades, skulle tilhöra Borgarena och Allmogen, i betraktande af den tunga de hade, at bygga och utrusta skepp vid påkommande örlog. Se *Saxo Gramm.*

Sedan stego de på sina skepp, och i slagt-ordning: den Danske Konungen midt uti; den Svenske til höger; och Jarlen til vänster; hvar Division med sin särskilda Fana *y*) fram för sig, rodde ut *z*) emot K. Olof: då dennes män blefvo förskräckte, och önskade, at dock Konungen häldre ville segla sin våg, än gifva sig i drabning med en så öfverlägsen magt *a*). Til sådant ville den modige Tryggvason icke lystra; utan gaf tecken med blåsande, at hans skepp, så mänge som voro med honom, (ty större delen var ännu långt efter, emedan han med de starkaste seglare gått förut), skulle lägga tilsamman. De största, såsom Ormen den länge, Ormen den stackore, och Tranan lade sig midt uti: och de smärre på flyglarna til höger och vänster, stam vid stam fästade *b*).

y) När et skepp var öfvervunnet, togs Fanan eller märket ned, såsom nu at flaggen fälles. H. K. II. 133.

z) Seglen gigades up, i et sjöslag, at pilar och kastspjut icke måtte hindras i deras flygt.

a) I mindre drabningar var eljest brukeligt, at slås med lika antal skepp: så at den som hade flera, lade öfverskottet til sida, på det segren måtte årkännas vara vunnen igenom tapperhet, och ej myckenheten.

b) Uti andra Actioner, finner man ofta, at skeppen icke varit fäste, utan at de löse lagt om bord, en emot en. Här nämnes icke heller, at K. *Olof* lätit uphissa röda sköldar på rå-näckorna, som var tecken til bataille (se Sorle Starkes S. p. 35), men all liknelse at det likväl skedt. *Saxo Grammaticus* säger på et par ställen, at en röd sköld uphissad på masten hafver betydt fred hos de Danska, hvilket torde vara et misstag. Åtminstone hafver *Stephanius* p. 89. anmärkt, at alla andra Nationer, äfven Greker och Romare, ansedt den röda för en krigs-färg. En röd kappa upstucken öfver Generalens tält beboda-de at fält-slaget var när. Deremot står i Odde

Förstnämnde Amiral-skepp var längst, och skjöt sin stam långt fram om Linien: hvilket Stamboen icke tyckte väl om, emedan för mycket af sidorna lämnades bort, at fienden det snarare kunde öfvermanna. Dock måste han låta så ske; efter K. OLOF med härda ord befalte, och sjelf stod högt up i bakstammen *c*).

Efter lott-kastning de Allierade imellan, gick K. SVEN först emot K. OLOF Tryggvasons stora skepp: men dessas besättning kastade ut draggar och stamn-lior, hvarmed de drogo SVENS så nära til sig, at deras gevär af svärd, hugg-yxor, och dylik skepps-rustning blef obrukbar emot de Norska skeppen, som voro högbordade, och hade den Danska Hären såsom under fötterna: hvilken således icke kunde se up, för kast-spjut, pilar och sten, som hopetals ifrån de Norske på honom nedkastades *d*). SVEN och hans folk flydde på de nästlig-

Munks Saga, at ofvanbemälte *Sigvald Jarl* tog en skuta, satte up en hvit sköld, *som var frids-märke*, och for til skeppen, som då drogo ned seglen och bidade honom.

c) Sådane store Herrar, när de sjelfve commenderade, hade stundom en Sköldborg omkring sig, samt, til större säkerhet, och at irra fienden, plägade stundom låta sitt Baner stå uprest på et skepp, och dock sjelfve vara på et annat. H. K. II. 376.

d) Efter de Danske skeppen icke voro höge nog, hade varit väl, om de, som andre, hvilke ofta omtalas, haft Hunkastalar i stammarna: det är torn, som kunde våndas emot den sidan där måst påträngde, (Turres versatiles), tör hända som våra väderqvarnar. *Hun* betyder i gamla språket en Trissa. Se *Verelii* Index. cfr. H. K. II. 370. Påfundet är eljest gammalt; ty *Servius* ad Virgil. säger: *Agrippa* primus hoc genus turrium invenit, ut de tabulis subito erigerentur. vid. *Scheffer*. l. c. p. 135.

liggande ſkeppen, och lade ſå långt bort, at de icke med pilar kunde träffas. Sedan våga-de Olof Svenſke, med ſin Eſcadre, ſig fram; och blef på ſamma ſätt affärdad. Erik Jarl deremot grep fienden an på flyglarna; börjandes med det ytterſta ſkeppet. Så ſnart det var öfvermannadt, höggs det löſt, och ſläpades bort. Deruppå gaf han ſig, åfvenledes tvär-ſkepps, ihop med det näſtliggande; och blef måſtare öfver det ena efter det andra. Manſpillan var ſtor på bägge ſidor. De Norſke, ſom öfverblefvo af hvar beſättning, drogo ſig jämnt tilbaka på medlerſta ſkeppen; och Jarlen fick ſtändigt friſkt manſkap ifrån de Danſke och Svenſke. Deſſe hade igenom denna diverſion åfvenvål fått friare ſpel: och faſtän det var miſslyckadt at förut gripa K. Olof Tryggvaſons Flotta an, lade de nu närmare til med ſina ſkepp, och ſköto ſtändigt på honom med pilar, medan Jarlen äntrade. Således avancerade denne Erik, ſkepp för ſkepp, til deſs han hunnit til Ormen Långa. Fäktandet var ſkarpt; och blef han en gång afſlagen, och baklänges drefven ned på ſitt ſkepp Jarnbarden.

Då foro Konungarne och Jarlen i land *e)*; höllo conſeil huru de ſkulle bära ſig åt, och ſtadnade i det ſlut, at ſtore trän höggos, hvaraf på Jårnbarden en timring blef gjord, ſom et Krigs-torn, förſedt med åſar, ſom ſkulle fällas

e) De måſta Sjö-Actioner tildrogo ſig fordom vid ſtränder; at i nödfall kunna frälſa lifvet med ſimmande. Mången gång kommo ock Amiralerne öfverens, at, til blods ſparande, ſätta ſig i land, och genom Envig afgöra ſaken: den ſom blef på platſen, hans Flotta räknade öfvervunnen.

ned på Ormen. Imedlertid at K. Olof hade denna fritt, gjorde han sig rum; och låt taga alla sårade och döde bort, som lades på andra skepp, hvilke redan voro afrögde, eller utur stånd at längre hälla linien. Jarlen lade åter an, och förslaget lyckades; så at Ormen begynte sidbördas; och hans folk hunno båttre åt, at bruka sina änter-bilor emot de Norske. När således Ormens bord på många ställen blefvo öde, kom Jarlen up, och fick öfverhand.

Hvad af de Norske var qvar, och icke föll för svärd eller spjut, kastade sig i Sjön och samm bort: få mänge som, af de Allierades krytsande små skutor icke upsnappades, eller i vatnet ihjälslogos. K. Olof och hans Marskalk kastade sig åfven öfver bord. Den senare blef uptagen, och framförd som fänge: men Konungen fick man aldrig mera se: utan trodde mänge, at han summit bort under vatnet och kommit i land, samt slutat sina dagar incognito; efter, igenom denna decisiva Actionen, Norrige var utur hans händer. När han hade sprungit i sjön, ropade hela fiendteliga Flottan seger-rop, och var då för sent för Sigvald Jarl, som ditintils hade legat bakom, at komma fram til undsättning.

SVAR,

SVAR,

gifvet på

Kongl. Vetenſkaps Academiens vågnar,

af

Deſs SECRETERARE.

Min Herre!

Konſter och Vetenſkaper göra ſig heder af ſina Anor. Deras äldſta Ätte-lågger äro väl ej mycket lyſande, men röja dock i ſjelfva lindan ſin höga börd af ſtamfadren Förnuftet. Låt vara, at nöden varit deras förſta Amma och Läremäſtarinna, ſå böra de ingalunda blygas derföre, utan det länder dem, tvärtom, til ſtörſta åra, at de ſtrax uti ſin ſpädaſte ålder funnits tjenlige at hjelpa männiſkan utur briſt och nöd. I ſanning hafva de lärt vårt Slägte at göra jorden fruktſam, at taga ſkatter utur hårda Berg och djupa Haf, at förſvara ſig för öfverwåld, at bereda ſig väg på ſjelfva böljorna til de ſjärmaſte Länder: med et ord, at ſkaffa och tilreda ſina ſläſta behof. Ja! de hafva gjort oſs til Männiſkor: ty om vi intet viſste *och intet* kunde, *hvad ſkillnad vore då imellan oſs och de öfriga djuren?*

Berättelſer om äldre Folkſlags Seder, Lefnadsſätt, Hushållning, Handel och rörelſer, Krig och bedrifter, äro i ſig ſjelfve intet annat, än en ſlags Vetenſkaps Hiſtoria: ty en eftertänkſam märker deraf lätteligen, hurudant tänkeſätt den tiden varit hos det Folket, ſamt huru långt deſs kunſkaper och konſter ſträckt ſig Utom nöjet at ſe, huru deſſe efterhand och ſmåningom tilvaxit, medföra ock ſådana berättelſer

telser den nyttan, at de gifva anledning til nya påfund och förbättringar, i det gamla spår ofta ledsaga oss at gå vidare. Åtminstone visa de, huru man i nödfall kan hjelpa sig fram med ringa och enfaldiga medel, som råkat i glömska, sedan bättre blifvit påfundne. Ja! vi se med förundran, at de gamle ofta uträttat det, som vi med all vår förmenta kunskap baxna för, samt at de ägt konster, som nu äro förlorade, och förtjena åter upsökas utur ålderdomens öfverlefvor.

Altså är Historien en hederlig och nyttig Syster för Vetenskaperne, och denna Kongl. Vetenskaps Academien har ej orsak at ångra, at Hon ibland sina Ledamöter jämväl uptagit några vittre kännare af fordna tiders häfder.

I, Min Herre, som ären en af dem, hafven icke allenast med åtskilliga små strövis utgifna täcka Skrifter, om våra Förfäders seder och lefnads-sätt, roat och fägnat vårt allmänna, utan ock visat, at ofta finnes Guld uti gamla Slaggvarp. De Nordiska Folkslagens fordna Sjö-fart, hvarom vi nu hört Eder berättelse, förtjenar ej mindre upmärksamhet än förundran. At de, utan Magnet, funno vägen öfver de vildaste Haf, ända til America, och at de bygde Skepp, som kunde uthärda så långa och farliga resor, är nästan obegripeligt, men likväl sant. Månne jag bedrager mig, at Förfädernas gerningar och bedrifter äro like Stjernorna, som synas små, endast för det de äro långt borta, men torde dock i sig sjelfve vara Solar? Ho vet hvad man en gång, medelst goda Syn-glas, hos dem kan finna?

Men, jag har nu kommit för långt ifrån mitt ämne, som var, at på Kongl. Academiens vägnar hos Eder aflägga tacksägelse för all Eder ömhet om Dess välgång, och för Edert nu andra gången förda Præsidium. Det kan ske så mycket kortare, som många ord ej behöfvas, då hjertat talar.

